

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
**“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ
І ПРАВА”**
(для бакалаврів, магістрів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри історії та теорії держави і права
К. Г. Волинкою та доцентом кафедри історії та теорії держави і права
О. С. Дьоміною

Затверджена на засіданні кафедри історії та теорії держави і права
(протокол № 11 від 19.06.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної академії управління персоналом

Волинка К. Г., Дьоміна О. С. Навчальна програма дисципліни “Актуальні проблеми теорії держави і права” (для бакалаврів, магістрів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 18 с.

Програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Актуальні проблеми теорії держави і права”, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вища юридична освіта традиційно починається з вивчення теорії держави і права — ключової юридичної науки, що є підґрунтям для вивчення інших юридичних дисциплін. Навчальний курс передбачає поглиблене вивчення основних проблем виникнення, розвитку і функціонування держави і права на високому теоретичному рівні. Мета курсу — надання отриманим у результаті вивчення загальної теорії держави і права знанням системності, методологічної єдності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1	Змістовий модуль I. Теорія держави і права на сучасному етапі Загальна характеристика сучасних проблем теорії держави і права
2	Змістовий модуль II. Актуальні проблеми теорії держави Загальнотеоретичні засади сучасного державознавства
3	Теоретичні і практичні проблеми розбудови соціально-правової держави
4	Змістовий модуль III. Актуальні проблеми теорії права Сутність права в сучасній юридичній науці
5	Теоретичні і практичні проблеми механізму правового регулювання
6	Змістовий модуль IV. Право і суспільство Проблеми юридичної відповідальності, законності і правопорядку
7	Сучасні проблеми формування правосвідомості і правової культури

1	2
8	Забезпечення прав і свобод людини і громадянина: теорія і практика
9	Проблеми розвитку правових систем і формування світового правопорядку
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА”

Змістовий модуль I. Теорія держави і права на сучасному етапі

Тема 1. Загальна характеристика сучасних проблем теорії держави і права

Предмет, завдання і методологія навчальної дисципліни “Актуальні проблеми теорії держави і права”. Теорія держави і права як система знань про основні та загальні закономірності держави і права, її мета і завдання. Характеристика предмета теорії держави і права. Теорія держави і права в системі суспільних і юридичних наук. Проблеми зв'язку теорії держави і права з суспільною практикою. Методологія теорії держави і права та її роль у пізнанні державно-правових явищ. Значення теорії держави і права в сучасних умовах розвитку суспільства. Основні проблеми наукового дослідження державно-правової дійсності на сучасному етапі.

Література [3; 4; 6; 20; 21; 46; 57; 60; 68; 80; 82; 92; 93; 101; 113; 125; 134]

Змістовий модуль II. Актуальні проблеми теорії держави

Тема 2. Загальнотеоретичні засади сучасного державознавства

Основні підходи до розуміння сутності держави, плюралізм в розумінні і визначенні держави. Співвідношення класового і загальнолюдського в сутності держави. Еволюція сутності і соціального призначення держави. Функціонування держави та проблеми його вдосконалення. Проблеми удосконалення організації і діяльності механізму української держави. Діалектика співвідношення формацій-

ного і цивілізаційного підходів у типології держави. Співвідношення форми держави і її сутності. Форма державного правління України та її розвиток у сучасних умовах.

Література [20; 28; 46; 65–67; 74; 75; 82; 89; 92; 97; 101; 125; 130]

Тема 3. Теоретичні і практичні проблеми розбудови соціально-правової держави

Об'єктивні і суб'єктивні причини різноманіття існуючих концепцій держави. Теорія правової держави і теорія соціальної держави та їх органічне поєднання на сучасному етапі розвитку цивілізації. Еволюція вчення про правову державу. Основні принципи і характеристики правової держави. Поняття соціальної держави, її співвідношення з правовою державою. Соціально-правова держава, її сутність, призначення та співвідношення з громадянським суспільством. Теоретичні і практичні проблеми формування соціально-правової держави.

Література [20; 23; 25–27; 48; 61; 62; 76; 79; 86; 87; 103; 105–108; 129; 131; 134]

Змістовий модуль III. Актуальні проблеми теорії права

Тема 4. Сутність права в сучасній юридичній науці

Причини, умови та закономірності виникнення права. Методологічні основи визначення сутності права. Розуміння сутності права у світовій і вітчизняній юриспруденції. Теорія юридичного позитивізму. Нормативістська теорія права. Соціологічна теорія права. Психологічна теорія права. Теорія природного права. Теорія широкого розуміння права. Інтегративний підхід до розуміння сутності права.

Проблема вироблення універсального визначення поняття права. Соціальне призначення права і його сутнісні характеристики. Методологічні проблеми співвідношення права і закону.

Поняття принципів права, їх класифікація. Форми існування принципів права. Закріплення загальносоціальних та спеціально-юридичних принципів права в Конституції України. Проблеми функціонування права. Характеристика загальносоціальних і спеціально-юридичних функцій права та форми їх реалізації. Соціальна цінність права.

Література [3; 4; 6; 21; 29; 53; 57; 58; 64; 74; 80; 93; 95; 104]

Тема 5. Теоретичні і практичні проблеми механізму правового регулювання

Необхідність і закономірність соціальної регламентації суспільних відносин. Право в системі соціального нормативного регулювання. Дія права. Правовий вплив і правове регулювання: їх співвідношення. Предмет, методи, способи і типи правового регулювання. Засоби правового регулювання. Поняття і характеристика основних стадій правового регулювання. Механізм правового регулювання, наявні підходи до розкриття його сутності, елементного складу і функціонування. Проблеми ефективності права і правового регулювання. Правове регулювання і правореалізація: співвідношення і взаємодія. Поняття і суть реалізації права як кінцевої мети правового регулювання. Особливості правореалізації в сучасних правових системах. Вдосконалення механізму правового регулювання в сучасній Україні.

Література [5; 16; 20; 49; 54; 74; 85; 86; 93; 113; 114]

Змістовий модуль IV. Право і суспільство

Тема 6. Проблеми юридичної відповідальності, законності і правопорядку

Поняття правової поведінки та її основні ознаки. Соціальні причини правопорушень. Проблеми попередження правопорушень. Методологічні проблеми дослідження відповідальності. Основні підходи до розуміння сутності юридичної відповідальності. Поняття і ознаки юридичної відповідальності. Мета, завдання і функції юридичної відповідальності. Принципи юридичної відповідальності. Юридична відповідальність і державний примус, питання їх співвідношення. Розуміння законності в правовій державі. Гарантії законності: поняття, система і форми реалізації. Права людини і законність. Зміцнення законності як умова створення правової держави. Підходи до правопорядку. Поняття, ознаки і структура правопорядку. Тенденції розвитку правопорядку. Співвідношення законності і правопорядку. Роль законності і правопорядку в житті суспільства. Проблеми і шляхи зміцнення законності і правопорядку.

Література [1; 13; 19; 27; 42; 46; 74; 87; 131]

Тема 7. Сучасні проблеми формування правосвідомості і правової культури

Психологічні аспекти розуміння сутності і соціального призначення права. Право і суспільна свідомість. Місце і роль правосвідомості в системі форм суспільної свідомості (політичної, економічної, моральної, релігійної та ін.). Поняття правової свідомості. Структура правової свідомості, її раціональні, емоційні і поведінкові компоненти. Функції правосвідомості та їх практична реалізація. Класифікація правосвідомості. Взаємодія права і правосвідомості. Проблеми ролі правосвідомості в правотворчому і правореалізаційному процесі.

Поняття, основні характеристики і функції правової культури. Структура правової культури суспільства і окремої особистості. Рівень розвитку правової культури суспільства. Деформації правової свідомості та шляхи їх подолання. Проблеми вдосконалення правового виховання.

Література [2; 26; 46; 52; 74; 76; 77; 79; 80; 103; 104; 111]

Тема 8. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина: теорія і практика

Поняття і еволюція прав людини. Правовий статус особи: його поняття, структура і класифікація. Поняття забезпечення прав і свобод особи. Гарантії прав і свобод особи та їх класифікація. Поняття реалізації, охорони і захисту прав і свобод особи, їх форми і види. Загальносоціальні умови забезпечення прав і свобод особи як сукупність соціально-економічних, політичних, культурних та інших чинників їх практичної реалізації. Співвідношення правового і фактичного статусу особи в суспільстві, шляхи подолання невідповідності.

Література [2; 4; 12; 23; 25; 41; 55; 75; 94; 108; 122]

Тема 9. Проблеми розвитку правових систем і формування світового правопорядку

Поняття, зміст і структура правової системи. Порівняльне правознавство як напрям юридичної науки і метод дослідження. Розмежування термінів “система права” і “правова система”. Типологія правових систем. Романо-германська правова система та її основні характеристики. Структура і джерела англосаксонської правової системи. Загальна характеристика мусульманського і традиційного права.

Історичні і соціально-культурні витоки правової системи України. Особливості правової системи України. Основні напрями вдосконалення організації і функціонування правової системи України. Місце і роль української держави в правовій системі.

Роль держави і права в забезпеченні соціального миру та безпеки. Загальна характеристика глобальних проблем сучасності. Поняття і підстави формування світового правопорядку. Характеристика сучасного світового правопорядку. Міжнародне право — основа світового правопорядку. Міжнародні норми, принципи та інституції, напрями їх дії. Співвідношення міжнародного права з внутрішньодержавним.

Література [40; 41; 47; 69; 71; 88; 93; 104; 113; 119]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання навчальної дисципліни “Актуальні проблеми теорії держави і права”.
2. Зв'язок теорії держави і права з суспільною практикою.
3. Поняття і види функцій теорії держави і права.
4. Поняття методології теорії держави і права.
5. Необхідність методологічної підготовки спеціалістів юридичного профілю.
6. Поняття, суть і структура громадянського суспільства.
7. Необхідність дослідження проблем походження держави і права.
8. Загальна характеристика наявних теорій виникнення держави і права.
9. Характеристика первісного суспільства.
10. Причини і умови виникнення держави і права.
11. Східний (азійський) шлях виникнення держави.
12. Західний шлях виникнення держави.
13. Співвідношення класового і загальнолюдського в сутності держави.
14. Поняття держави і ознаки, що відрізняють її від родової общини та від інших суспільно-політичних інститутів.
15. Поняття функцій держави та їх суспільно-історична обумовленість
16. Класифікація функцій держави.
17. Поняття і основні критерії типології держав.
18. Поняття форми держави.

19. Форма правління: поняття, суть, зміст і види.
20. Форма державного устрою, її сутність і види.
21. Державно-політичний режим та його види.
22. Поняття і призначення механізму держави.
23. Структура державного апарату.
24. Поняття і ознаки державних органів, їх система і класифікація.
25. Основні принципи організації і здійснення державної влади.
26. Державна служба.
27. Класифікація сучасних концепцій держави.
28. Теорія правової держави.
29. Основні принципи і характеристики правової держави.
30. Поняття соціальної держави.
31. Причини, умови та закономірності виникнення права.
32. Поняття праворозуміння.
33. Інтегративний підхід до розуміння права.
34. Поняття права і його сутнісні характеристики.
35. Право в об'єктивному і суб'єктивному розумінні.
36. Позитивне і природне право, їх співвідношення.
37. Співвідношення права і закону.
38. Поняття принципів права, їх класифікація.
39. Поняття функцій права, їх система і класифікація.
40. Поняття правового регулювання.
41. Предмет і методи правового регулювання.
42. Стимули і обмеження в праві.
43. Поняття і характеристика основних стадій правового регулювання.
44. Механізм правового регулювання, його структура.
45. Поняття і види соціальних норм.
46. Поняття і ознаки норми права.
47. Класифікація правових норм.
48. Структура правових норм.
49. Основні види форм (джерел) права.
50. Співвідношення правотворчості і нормотворчості.
51. Принципи правотворчості.
52. Суб'єкти правотворчості.
53. Стадії (етапи) правотворчого процесу.
54. Види правотворчості.
55. Поняття юридичної техніки.
56. Поняття і зміст системи права.

57. Поняття системи законодавства. Співвідношення системи права і системи законодавства.
58. Поняття і ознаки нормативно-правового акта.
59. Класифікація нормативно-правових актів.
60. Чинність нормативно-правових актів у часі, просторі і за колом осіб.
61. Поняття і призначення систематизації нормативно-правових актів.
62. Поняття і основні ознаки правових відносин. Юридичний зміст правових відносин.
63. Поняття суб'єкта правових відносин. Види суб'єктів правових відносин.
64. Поняття і структура правосуб'єктності.
65. Поняття і види об'єктів правових відносин.
66. Поняття і види юридичних фактів.
67. Поняття і суть реалізації права.
68. Форми безпосередньої правореалізації.
69. Поняття і основні ознаки правозастосування.
70. Підстави правозастосування.
71. Поняття і характеристика тлумачення права. Суб'єкти тлумачення права. Способи тлумачення права. Види тлумачення права.
72. Прогалини в законодавстві: поняття, причини виникнення і способи їх подолання.
73. Поняття правової поведінки та її основні ознаки.
74. Поняття, ознаки і види правомірної поведінки.
75. Поняття і ознаки правопорушення.
76. Юридичний склад правопорушення. Види правопорушень.
77. Поняття і ознаки юридичної відповідальності.
78. Мета, завдання і функції юридичної відповідальності.
79. Поняття і принципи юридичної відповідальності.
80. Поняття і структура правової свідомості.
81. Поняття і функції правової культури.
82. Поняття, зміст і принципи законності.
83. Поняття, ознаки і структура правопорядку.
84. Співвідношення законності і правопорядку.
85. Поняття і структура правового статусу особи.
86. Права людини, їх класифікація.

87. Поняття обов'язків, співвідношення прав і обов'язків в структурі правового статусу особи.
88. Поняття гарантій прав і свобод особи та їх класифікація.
89. Поняття, зміст і структура правової системи. Типологія правових систем.
90. Поняття і підстави формування світового правопорядку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Агеева Е. А.* Юридическая ответственность в государственном управлении. — Л., 1990.
2. *Аграновская Е. В.* Правовая культура и обеспечение прав личности. — М., 1988.
3. *Алексеев С. С.* Восхождение к праву. — М., 2002.
4. *Алексеев С. С.* Право. Опыт комплексного исследования. — М., 1999.
5. *Алексеев С. С.* Теория права. — М., 1994.
6. *Алексеев С. С.* Философия права. — М., 1998.
7. *Антологія української юридичної думки.* — К., 2002.
8. *Аппарат государственного управления: интересы и деятельность.* — К., 1993.
9. *Аристотель.* Афинская политика. — М., 1937.
10. *Аристотель.* Политика // Соч. — Т. 4. — М., 1988.
11. *Бахрах Д. Н.* Действие правовой нормы во времени // Совет. государство и право. — 1991. — № 12.
12. *Бережнов А. Г.* Права личности: некоторые вопросы теории. — М., 1991.
13. *Берштейн Д. И.* Правовая ответственность как вид социальной ответственности и пути ее обеспечения. — Ташкент, 1989.
14. *Бобровник С. В., Богинич О. Л.* Систематизація законодавства України: актуальні проблеми та перспективи розвитку. — К., 1994.
15. *Бобровник С. В.* Нормотворча діяльність та проблеми систематизації законодавства // Правова держава (Щорічник). — Вип. 8. — К., 1997.
16. *Бобровник С. В.* Правове регулювання суспільних відносин та реалізація права // Правова держава. — Вип. 7. — К., 1996.

17. *Богінич О. Л.* Проблеми реалізації підзаконних нормативних актів // *Правова держава.* — Вип. 7. — К., 1996.
18. *Богінич О. Л.* Співвідношення законів та підзаконних нормативних актів у процесі систематизації законодавства // *Правова держава.* — Вип. 8. — К., 1997.
19. *Братусь С. Н.* Юридическая ответственность и законность. — М., 1978.
20. *Венгеров А. Б.* Теория государства и права. — М., 2000.
21. *Взаємозв'язки філософії права та загальної теорії права / Проблеми філософії права.* — К., 2003.
22. *Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / За ред. В. Н. Денисова.* — К., 2006.
23. *Воеводин Л. Д.* Юридический статус личности в России. — М., 1997.
24. *Вопленко Н. Н.* Официальное толкование норм права. — М., 1976.
25. *Всеобщая декларация прав человека как международный стандарт правового положения личности в Украине.* — Луганск, 1999.
26. *Гавриленко Г.* Правова держава і правова культура // *Право України.* — 1993. — № 1.
27. *Гавриленко Д. А.* Правовое государство и дисциплина. — Минск, 1991.
28. *Гаджиев К. С.* Введение в политическую науку. — М., 1997.
29. *Гегель Г.* Философия права. — М.: Мысль, 1990. — 524 с.
30. *Гелей С. Д., Рутар С. М.* Політико-правові системи світу: Навч. посіб. — К., 2006.
31. *Гельвеций К.* Об уме / Соч.: В 2 т. — Т.1. — М., 1973.
32. *Гоббс Т.* Левиафан или материя, форма и власть. — М., 1936.
33. *Гоббс Т.* О гражданине/ Избранные философские произведения: В 2 т. — М., 1960.
34. *Головченко В. В.* Правореалізація як функція судової влади // *Правова держава.* — Вип. 7. — К., 1996.
35. *Головченко В. В.* Система права і комплексні правові спільності // *Правова держава.* — Вип. 8. — К., 1997.
36. *Грецов Ю. Н.* Правовые отношения и осуществление права. — Л., 1987.
37. *Громадянське суспільство в Україні: Проблеми становлення.* — К., 1997.

38. Гроций Г. О нраве войны и мира. — М., 1956.
39. Гумплович Л. Общее учение о государстве. — СПб., 1910.
40. Давид Р. Основные правовые системы современности. — М., 2003.
41. Денисов В. Н. Міжнародне право як складова частина правової системи України // Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом: Матеріали наук.-практ. конф., жовт.1998 р. — К., 1998. — С. 64 — 68.
42. Денисов Ю. А. Общая теория правонарушения и ответственности. — Л., 1983.
43. Дубинин Н. П. и др. Генетика, поведение, ответственность. — М., 1989.
44. Дудин А. П. Диалектика правоотношений. — Саратов, 1983.
45. Завадская Л. Н. Механизм реализации права. — М., 1992.
46. Загальна теорія держави і права / За ред. Копейчикова В. В. — К., 2000.
47. Заец А. П. Система советского законодательства. — К., 1987.
48. Заец А. П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. — К., 1999; Ідеологія державотворення в Україні: Історія і сучасність. — К., 1997.
49. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Правове регулювання та правовий вплив: взаємозумовленість та відмінність законодавства України. Проблеми та перспективи розвитку. — Вип. 6. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005.
50. Законодавство: проблеми ефективності // Аверьянов В. Б., Денисов В. П., Сіренко В. Ф. та ін. — К., 1995.
51. Зивс С. Л. Источники права. — М., 1981.
52. Ильин И. А. О сущности правосознания. — М., 1993.
53. Казимирчук В. П. Право и методы его изучения. — М., 1965.
54. Карташев В. Н. Юридическая деятельность, понятие, структура, ценность. — Саратов, 1989.
55. Карташкин В. А. Права человека в международном и внутригосударственном праве. — М., 1995.
56. Карташов В. Н. Применение права. — Ярославль, 1990.
57. Кашанина Т. В. Происхождение государства и права. Современные трактовки и новые подходы. — М., 1999.
58. Кельзен Г. Общее учение о праве. — Вена, 1967.
59. Керимов Д. А. Культура и техника законодательства. — М., 1991.

60. *Кистяковский Б. А.* Социальные науки и право. — М., 1916.
61. *Коваленко А. И.* Правовое государство: концепции и реальность. — М., 1993.
62. *Козлихин И. Ю.* Идея правового государства: История и современность. — СПб., 1993.
63. *Колізії у законодавстві України: проблеми теорії і практики.* — К., 1996.
64. *Колодій А. М.* Принципи права України. — К., 1998.
65. *Комаров С. А.* Теория государства и права. — М., 1999.
66. *Коментар до Конституції України / В. Б. Авер'янов, В. Ф. Бойко та ін.* — К., 1998.
67. *Конституція України — основа подальшого розвитку законодавства.* — К., 1997.
68. *Котюк В. О.* Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2005.
69. *Кросс Р.* Прецедент в английском праве. — М., 1985.
70. *Кудрявцев В. Н.* Правовое поведение: норма и патология. — М., 1982.
71. *Лазарев В. В.* Пробелы в праве и пути их устранения. — М., 1981.
72. *Малинова И. П.* Философия правотворчества. — Екатеринбург, 1996.
73. *Манов Г. И.* Признаки государства: Новые прочтения. — М., 1993.
74. *Марченко М. Н.* Проблемы теории государства и права. — М., 1999.
75. *Міжнародна Хартія прав людини: Зб. док.* — К.: Наук. думка, 1991. — 48 с.
76. *Молчанов Д. Л.* Правовая культура в социальной жизни // Правоведение. — 1991. — № 1.
77. *Монтескье Ш.* О духе законов / Избранные произведения. — М., 1955.
78. *Мороз О. О.* Наукові засади законотворчого процесу в Україні // Правова держава. — Вип. 8. — К., 1997.
79. *Мякин В. А.* Взаимосвязь правосознания с нормой права / Власть силы. Сила власти. — М., 1996.
80. *Нерсесянц В. С.* Философия права. — М., 1997.
81. *Нурпенсов Е. К.* Психология правомерного поведения. — Алмата, 1984.

82. *Общая* теория государства и права: Академ. курс: В 3 т. / Под ред. М. Н. Марченко. — М., 2000.
83. *Общая* теория права и государства / Под ред. В. В. Лазарева. — М.: Юристъ, 2000.
84. *Одицова А. В.* Гражданское общество. Прошлое, настоящее, будущее // Соц.-полит. науки. — 1991. — № 12. — С.40–48.
85. *Оксмытный В. В.* Правомерное поведение личности. — К., 1985.
86. *Омельченко О. Л.* Идея правового государства: истоки, перспективы, причины. — М., 1994.
87. *Онищенко Н. М.* Правова система: проблеми теорії. — К., 2002.
88. *Пархоменко Н. М.* Договір в системі права України. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000.
89. *Платон.* Государство / Соч. — Т. 3. — Ч. 1. — М., 1972.
90. *Погорілко В. Ф., Малишко М. І.* Правова система — система права — система законодавства // Право України. — 1993. — № 9.
91. *Поленина С. В.* Качество закона и эффективность законодательства. — М., 1993.
92. *Политические* проблемы теории государства. — М., 1993.
93. *Поляков А.* В Общая теория права. Проблемы интерпретации в контексте коммуникативного подхода. — СПб., 2004.
94. *Права человека* / Отв. ред. Е. А. Лукашева. — М., 1999.
95. *Проблемы* общей теории права и государства / Под ред. В. С. Нерсесянца. — М., 2001.
96. *Рабінович П. М.* Права людини і громадянина у Конституції України (до інтерпретації вихідних положень). — Харків: Право, 1997. — 63 с.
97. *Ранние* формы политической организации: от первобытности до государственности. — М., 1995.
98. *Решетников Ф. М.* Правовые системы стран мира: Справочник. — М., 1993.
99. *Рожкова Л. И.* Принципы и методы типологии государства и права. — Саратов, 1984.
100. *Рыбушкин Н. Н.* Запрещающие нормы в советском праве. — Казань, 1990.
101. *Рябов С. Г.* Політологічна теорія держави. — К.: Тандем, 1996. — 239 с.
102. *Сальгин Е. Н.* Теократическое государство. — М., 1999.

103. Семитко А. П. Развитие правовой культуры как правовой прогресс. — Екатеринбург, 1996.
104. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник. — 2-ге вид. — Харків, 2005.
105. Скрипнюк О. В. Соціально-правова держава. — К., 2001.
106. Скрипнюк О. В. Ідея правої держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. — К., 2004
107. Скрипнюк О. В. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку громадянського суспільства і правої держави в Україні. — К.: Хрещатик, 1995. — 216 с.
108. Социальное государство и защита прав человека // Отв. ред. Е. А. Лукашева. — М.: РАН, 1994. — 147 с.
109. Сурилов А. В. Теория государства и права. — К.; Одесса, 1989.
110. Тарасюк В. М. Юридична, законодавча та кодифікаційна техніка // Правова держава. — Вип. 8. — К., 1997.
111. Татаринцева Е. В. Правовое воспитание. — М., 1990.
112. Теория государства и права: Курс лекций // Под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. — М., 2004.
113. Теорія держави і права. Академ. курс: Підручник // За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. — К.: Юрінком Інтер, 2006.
114. Теория государства и права: Учебник / А. Б. Венгеров. — 2-е изд. — М., 2005.
115. Теория государства и права / Под ред. В. М. Корельского, В. Д. Первалова. — М., 1998.
116. Теория юридического процесса. — Харьков, 1985.
117. Тимошенко В. І. Розвиток теорії держави в політико-правовій думці України і Росії (кінець ХІХ-початок ХХ ст.): Монографія. — К., 2004.
118. Титарчук О. А. Звичай і право. — Харків, 1995.
119. Тихомиров Ю. Курс сравнительного правоведения. — М., 1996.
120. Тихомиров Ю. А. Теория закона. — М., 1982.
121. Ткаченко Ю. Г. Методологические вопросы теории правоотношений. — М., 1980.
122. Україна: права людини в перехідний період / Наук. ред. В. Н. Денисов. — К., 2001.
123. Фандалюк О. В. Правозастосувальні акти-дії. — К., 1999.
124. Филонов В. П. Состояние, причины преступности в Украине и ее предупреждение. — Донецк, 1999. — 640 с.

125. *Цицерон*. Диалоги о государстве и законах. — М., 1966.
126. *Четвернин В. А.* Демократическое конституционное государство. — М., 1993.
127. *Шаповал В. М.* Вищі органи сучасної держави: Порівняльний аналіз. — К.: Програма Л, 1995. — 136 с.
128. *Шумак І.* Поняття громадянських прав і свобод людини в Україні // Право України. — 1999. — № 10. — С.14–16.
129. *Щедрова Г. П.* Громадянське суспільство, правова держава і політична свідомість громадян. — К., 1994.
130. *Энгельс Ф.* Происхождение семьи, частной собственности и государства. — М., 1985.
131. *Юридична енциклопедія* (багатотомне видання). — К., 1998 — 2001.
132. *Юридичний словник-довідник*. — К., 1996.
133. *Язык закона*. — М., 1990.
134. *Якушик В. М.* Государство переходного типа. — К., 1991.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
тематичний план дисципліни “Актуальні проблеми теорії держави і права”	3
Зміст дисципліни “Актуальні проблеми теорії держави і права”	4
Питання для самоконтролю	8
Список літератури	11

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *О. А. Варваріна*

Зам. № ВКЦ-4177

Формат 60 84/₁₆. Папір офсетний. Друк офсетний.
Тираж 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*